

Årsmelding for 2005

Perspektiv

Innledning

Museets sentrale styringsdokumenter er Strategisk plan 2004-2007, stortingsmeldingene «Kilder til kunnskap og oppleveling», «Kultur fram mot 2014» og «Leve med kulturminner», Rammebetingelsene framgår av det årlige tildelingsbrevet fra Kultur- og kirkedepartementet (KKD).

AmS var 30 år i 2005. Dette ble markert med en tilstelning for ansatte med følge, pensjonister, kollegainstitusjoner og representanter for samarbeidspartnere fra Rogaland.

der keiser Jing Di» og diskusjon om samarbeid fortsatte. Rammavtalen med Universitetet i Stavanger ble fulgt opp. Det naturvitenskapelig samarbeidet med Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, er videreutviklet. Vi samarbeider på ulik måte med flere kulturinstitusjoner i regionen. Dette ble videreført. I beretningsåret har Stavanger kommune tatt initiativ til å utvikle et samarbeid mellom Økologisk gård, Botanisk hage, Jernaldergården, Universitetet i Stavanger og AmS om utvikling og styrking av Ullandhaugområdet som en kultur- og fritidspark. Arbeidet fortsetter i 2006.

der keiser Jing Di» og diskusjon om samarbeid fortsatte. Rammavtalen med Universitetet i Stavanger ble fulgt opp. Det naturvitenskapelig samarbeidet med Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, er videreutviklet. Vi samarbeider på ulik måte med flere kulturinstitusjoner i regionen. Dette ble videreført. I beretningsåret har Stavanger kommune tatt initiativ til å utvikle et samarbeid mellom Økologisk gård, Botanisk hage, Jernaldergården, Universitetet i Stavanger og AmS om utvikling og styrking av Ullandhaugområdet som en kultur- og fritidspark. Arbeidet fortsetter i 2006.

der keiser Jing Di» og diskusjon om samarbeid fortsatte. Rammavtalen med Universitetet i Stavanger ble fulgt opp. Det naturvitenskapelig samarbeidet med Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, er videreutviklet. Vi samarbeider på ulik måte med flere kulturinstitusjoner i regionen. Dette ble videreført. I beretningsåret har Stavanger kommune tatt initiativ til å utvikle et samarbeid mellom Økologisk gård, Botanisk hage, Jernaldergården, Universitetet i Stavanger og AmS om utvikling og styrking av Ullandhaugområdet som en kultur- og fritidspark. Arbeidet fortsetter i 2006.

Forskning og utvikling

Resultatet av FoU-evalueringen ble presentert for personalet 25.08 av de to internasjonale spesialister Lotte Hedeager og Stig Welinder. Utredningen ble ferdigbehandlet 05.10 i museets styre etter en grundig intern behandling. Etter fem års arbeid for å realisere prosjektet ble resultatet en rapport som er godt og positivt formulert og som gir en god plattform for videre faglig utvikling, utforming av forskningsprofil og forskningsplan. Kortversjonen av evalueringen er trykt i en norsk og en engelsk versjon.

Omtrent alle forslag til forskningsfremmende tiltak blir fulgt opp, bl.a. trimming av antall forskningsprosjekter mot mer profilerte og samlende tiltak.

Statistikk for FoU	2003	2004	2005
1 AmS vitenskapelige serier	0	4	10(18)
2 Vitenskapelig nasjonal publisering	5	5	7
3 Internasjonal publisering	8	4	1
4 Vitenskapelige foredrag	27	25	26
5 Kongresser, gjesteforelesninger AmS	14	11	7
6 Undervisning univ./høgskoler mv.	3	2	3
7 Gjesteforskere, praktikanter og lignende	9	11	9
8 Sensor, veiledning og lignende	8	8	8
9 Verv internasjonale komiteer og lignende	2	3	4
10 Individuelle forskningsprosjekter	34	35	26
11 Norske samarbeidspartnere	3	7	6
12 Internasjonale samarbeidspartnere	2	2	2

Organisasjon

Museet hadde ved utgangen av året 85 tilsatte i 69 årsverk, av dette var det 69 faste stillinger i vel 55 årsverk.

For beretningsåret ble det lagt frem et regnskap i balanse på ca. 51 mill. kroner. Ca. en tredjedel av regnskapet angår inntekter fra ulike oppdrag.

Vi har arbeidet videre med prosjektet «Grønn stat» og samarbeider her med Statsbygg som huseier, bl.a. når det gjelder energistyring.

Oppsummert var 2005 et godt år for AmS noe årsmeldingen vil vise.

Gjennomføringen av utstillingsprosjektet «...som i et speil. Kina under keiser Jing Di» ble en suksess. Kultur- og kirkeminister Valgerd Svarstad Haugland åpnet utstillingen. I utstillingsperioden på 3 mnd., besøkte i underkant av 18 000 utstillingen og mange av disse også butikken og kafeen noe som førte til en høy aktivitet og omsetning. Det samlede besøkstallet på AmS og Jernaldergården ble i 2005 48 784, som er rekord.

Planleggingen av det neste store utstillingsprosjektet startet i beretningsåret. «Karavanserai, Aserbajdsjan – ildens rike» vil åpne 11.11.06. Finansieringen er sikret gjennom 3 millioner kroner fra Utenriksdepartementet og ca. ½ million kroner fra Statoil. Fritt Ord støtter utstillingskatalog med 100 000 kroner. I tillegg til utstillingsprosjektet arbeides det også med et prosjekt for kompetanseoverføring til museer i Baku i Aserbajdsjan.

Kildesikring er et av museets hovedsatsingsområder. Vi er glade for at det i budsjettet fra KKD for 2006 er lagt inn 1 million kroner til prosjektet. Dette setter oss i stand til å øke innsatsen for å ta vare på samlingene på den foreskrevne måten.

Museet gjennomførte i 2005 fem større arkeologiske undersøkelser som har dekket tidsspennet fra eldre steinalder og frem til middelalder med rike funn. Den mest omfattende undersøkelsen var på Fosen i Karmøy kommune i forbindelse med vegprosjektet T-forbindelsen. Undersøkelsen strekker seg over flere år med undersøkelser av boplasser fra stein- og bronsealder. De naturvitenskapelige undersøkelsene er rettet mot etablering av en lokal strandforskyvningskurve som hjelp til å forstå landskapsutviklingen. Det legges også vekt på å kartlegge den lokale vegetasjonsutviklingen.

Arbeidet med å bygge opp et institusjonelt nettverk fortsatte, bl.a. besøkte Moesgård Museum i Århus oss i forbindelse med utstillingen «... som i et speil. Kina un-

Samfunnskontakt

Aktuelt og publikumsvennlig museum

Gjennomføringen av utstillingsprosjektet «...som i et speil. Kina under keiser Jing Di» var det største formidlingsprosjektet i 2005 og også et av de viktigste i museets 30-årige historie. Forarbeidet som var nedlagt var formidabelt også innenfor felt som angikk mottak og behandling av gjenstandene, sikring og transport. Åpningen gikk over all forventning med lange køer utenfor museet, publikumsoppslutningen var rekordstor og tilbakemeldingene om utstillingen var svært rosende. Kultur- og kirkeminister Valgerd Svarstad Haugland åpnet utstillingen. Salget av souvenirer og omsetningen i kafeen nådde tidligere ukjente høyder og de tre månedene utstillingen sto, fra januar til april, var en sammenhengende festperiode. Den siste søndagen var det over 1300 besøkende. Verdifullt var også samarbeidet om prosjektet med museene i Oslo og Trondheim der utstillingen ble vist etter at den var ferdig på AmS.

I tillegg til denne utstillingen ble det vist ytterligere fire utstillinger. I mai åpnet «Kunsten å sove» om søvnen som tema, med bl.a. fysiske, kultur- og religionshistoriske og kunstneriske vinklinger. I juni gikk den årlige aktivitetsutstillingen av stabelen, der hovedvekten legges på, med ulike virkemidler, å lage aktiviteter for barn gjennom sommeren. I september åpnet «Biletvandring i Den lengste historia – Teikningar av Eva Gjerde». Der ble akvarellene til Eva Gjerde med tema fra Rogalands

forhistorie som opprinnelig var laget til bokverket «Den lengste historia», stilt ut. I november satte en opp den årlige utstillingen «Spor i jord», denne

gangen med undertittelen «Nye

funn 2005» som består av gjenstander

2 som er blitt funnet gjennom undersøkelser eller innlevert av publikum i løpet året.

De populærvitenskapelige foredragene trakk mye folk, alle som ble holdt på åpningsdagen av utstillingen «...som i et speil» samt de to tirsdagsforedragene som omhandlet Kina, trakk fulle hus. De øvrige foredragene i vårsemesteret var også godt besøk, mens det var mer normalt framme i høstsemesteret. Foredragene er en viktig kanal ut til museets mest interesserte venner.

Formidlingen på Ullandhauggarden kom i gang igjen etter en reorganisering av driften. Hovedvekten var lagt på skolebesøk, sommeråpent og cruiseturister. Sesongen forløp meget bra med et tilfredsstillende publikumsframme på 9255.

Som tidligere år, ble det satset mye på skolens vinter- og høstferie og som før var oppslutningen stor. AmS var tidlig ute med aktiviteter for barn i feriene, men det er siden den gang grodd opp en mengde tilbud

både på museer og andre institusjoner. Det ser ut til at besøktallet har stabilisert seg på rundt 1 200-1 300 i vinterferieuken og på 7-800 i høstferieuken. Tiltaket er svært populært og de som kommer, tilbringer gjerne hele eller store deler av dagen på museet med de mange varierte aktivitetene.

Museet og museets tilbud var en gjenganger i mediene og da særlig under utstillingen «...som i et speil». Museet fikk anledning til å bruke vesentlig flere midler til markedsføring i forbindelse med denne utstillingen, noe som klart slo positivt ut. En må innse at for å nå ut til folk i den vrømmelen av tilbud og tiltak som finnes for folk i fritiden, så må det legges stor vekt på markedsføring og medieomtale. Mediene har også vist stor interesse for vårt arbeid innen konservering og feltarbeid.

Skoletjenesten hadde en vesentlig økning i besøket, noe som forteller at flere i skolen finner de ulike oppleggene om forskjellige tidsperioder og emner, til hele bredden av klassetrinnene, å være godt tilpasset sine behov for undervisning.

Årsstatistikk:		2003	2004	2005
Publisert:	AmS-Småtrykk:	4	1	0
	Frå haug ok heiðni	4	4	4
Brosjyrer:	Skolekontakten:	2	2	2
	Aktivitetskalenderen:	2	2	2
	Utstillingsguide	1	0	1 (tospråklig)
Utstillinger:	Egenproduserte	5	5	4
	Innlånte:	1	2	1
Besøk:	AmS	29 303	26 535	39 529
	(herav skoletjeneste) (7 739)		(7 187)	(13 451 ¹⁾)
	Jernaldergarden	9 975	ca. 13 500	9 255
	Samlet besøk	39 278	ca. 40 000	48 784
Publikumstilbud:	Omvisninger:	28	32	38 ²⁾
	Åpninger:	6	4	
	Aktivitetsdager:	33	36	127 ³⁾
	Foredrag:	14	16	21
	Bursdagsselskap:	50	52	54

1) I skoletjenesten for både AmS og Jernaldergarden

2) Søndagsarrangementer (utstillingsåpninger, aktiviteter, omvisninger)

3) Publikumsarrangementer som daglige aktivitetstilbud i vinterferien, sommerferien og høstferien

Aktiv deltaker i samfunnsdiskusjonen

I samarbeid med Karmøy kommune og Nordvegsenteret ble det gjennomført arkeologiske registreringer på «Kongshaug», Avaldsnes, for å kartlegge fornminner i området. I forbindelse med registreringene ble det i samarbeid med Nordvegsenteret, rettet spesiell fokus gjennom media på problemer og muligheter omkring metalldetektorsøk i fornminneområder. Ulovlig metall-

detektorsøk i fornminneområder representerer en fare for ødeleggelse av fornminner samt ulovlig kjøp og salg av fredede gjenstander. Dette har vært et problem på Karmøy og Avaldsnes og museet ønsket i samarbeid med Karmøy kommune å rette oppmerksomhet mot dette.

Museets forlag realiserte en internettserie, AmS-NETT, for å nå en større leserkrets som gratis kan skrive ut publikasjonene.

Mange leter i dag først på nettet etter referanser til sin forskning. Nettpubliseringsområde som er en fleksibel, hurtig og rimelig form for publisering, åpner nye muligheter for å være en aktiv deltaker i samfunnsdiskusjonen som forskningsinstitusjon.

4

Forståelse for kulturminnevern

Publikumsdager i forbindelse med våre arkeologiske undersøkelser er viktig for å formidle verdien av våre forhistoriske kulturminner og rette fokus på våre kulturminner. Dette ble fremhevet som viktig mål for 2005. I forbindelse med de arkeologiske undersøkelsene knyttet til T-forbindelsen i Karmøy kommune ble det i 2005 holdt to større publikumsarrangement, «Åpen dag» for publikum og «Skolenes dag» for de lokale skolene. Arrangementene samlet om lag 300 personer. Det ble vist fram originalfunn og kopier av gjenstander samt arrangert en rekke aktiviteter som skyting med pil og bue og bruk av ildbenk og det ble vist rundt på utgravningsfeltene. Arrangementet var vellykket til tross for til dels dårlig vær.

Museet har også brukt aktivt våre nettsider med oppdatering av resultater fra alle våre arkeologiske undersøkelser, artikler i «Frå haug ok heiðni» med resultater fra undersøkelsene, publikumsforedrag, vår årvisse utstilling «Spor i jord. Nye funn 2005» og gjennom aviser for å formidle aktiviteten og kunnskapen fra våre arkeologiske undersøkelser når de pågår.

Nettverk og partnerskap

Arbeidet med å bygge opp et institusjonelt nettverk fortsatte i 2005. Arbeidet med å utvikle samarbeid med partnere internasjonalt fortsatte. Blant annet besøkte Moesgård Museum i Århus AmS i forbindelse med Kinautstillingen og diskusjon om samarbeid fortsatte. Rammeavtalen med Høgskolen i Stavanger ble fulgt opp. Samarbeid om undervisning i kulturminneforvaltning med Institutt for medie-, kultur- og samfunnsfag på Høgskolen i Stavanger ble videreutviklet i et masterstudium. En intern arbeidsgruppe har bygget opp kompetanse på søkemuligheter som et grunnlag for å igangsette internasjonale prosjekter basert på en utbygging av nettverk og partnerskap.

Det naturvitenskapelige samarbeidet med Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo er videreutviklet gjennom et tett prosjektsamarbeid. Det er holdt prosjektmøter der naturvitere fra AmS har deltatt i prosjektgruppemøter og befaringer på utgravningsfeltene. E6-prosjektet har avholdt et fagseminar på AmS som fokuserte på metodisk utvikling og tolkning av det omfattende arkeologiske og naturvitenskapelige materialet som er fremkommet.

Prosjekt Kulturvern Rogaland har også i år markert seg gjennom oppslag i pressen i forbindelse med tiltak som er utført. På grunn av bemannings-situasjonen blir dessverre flere av meldingsårets planlagte prosjekter først ferdigstilt i 2006. Av tiltak kan nevnes bl.a. konsolidering av limdekor i Målastova og fotodokumentasjon av Homannsbua, begge i Suldal kommune, kopiering av Rosslandsguden og to steinkar, Dalane kommune, restaurering av privat gravmonument på Lagård kirkegård, Stavanger kommune, påbegynt restaurering av solur-pidestall på Eiganes gravlund, Stavanger kommune, malingsprøver på Hellenen i Jøssingfjorden, Dalane kommune. «Tapetprosjektet» forsetter med innsamling, registrering, datering og arkivering av tapetprøver fra hus som skal rives.

Arbeidet innenfor Senter for konserveringssamarbeid i Rogaland (SKR) går som planlagt og de fem regionmuseumene er besøkt og gjenstander fra museene er konserverert. Konservator har i deler av året arbeidet med et forskningsprosjekt som skal føre fram til master i konservering.

Arbeidet i forbindelse med oppbygging av konserveringssenter i Zambia har fortsatt også i år. Riksantikvaren i Zambia samt en representant fra Riksantikvaren i Norge, besøkte AmS i forbindelse med planlegging av det videre samarbeidet. Det er laget konserveringsmanual til kurs i konservering som avholdes i 2006.

5

Vern for fremtiden

Sikring av kilder

Museet gjennomførte i 2005 fem arkeologiske undersøkelser på Fosen og Avaldsnes i Karmøy, Sæbø, Nordbygda i Hjelmeland, Vaka i Ølen samt en undersøkelse

i Holmenkvartalet i Stavanger. AmS samarbeider samtidig med NIKU – Norsk institutt for kulturminneforskning om undersøkelsen på Tusenårsstedet på torget i Stavanger.

De arkeologiske undersøkelsene i 2005 har dekket tidsspennet fra eldre steinalder opp til middelalder.

Åtte boplasser fra steinalder og bronsealder er undersøkt i løpet av de to årene det har vært feltundersøkelser på Fosen. De naturvitenskapelige undersøkelsene er

6 rettet mot etablering av en lokal strandforskyvningskurve som hjelp til å forstå landskapsutviklingen, og den lokale vegetasjonsutviklingen kartlegges.

Kildesikring er ett av museets hovedsatsingsområder. Heller ikke i 2005 ble det bevilget ekstra ressurser til formålet over statsbudsjettet, men innenfor tildelte rammer fortsatte revideringen av magasinene, en stor del eldre saker i arkivet ble systematisert og ryddet og det ble ansatt bibliotekar i ett år for å katalogisere restanser i biblioteket. Arbeidet med redigering av vår gjenstandsdatabase fortsatte og om lag 60% av funnene er nå lagt inn. Videre er alle dias i småformat og en del i storformat, om lag 60.000 bilder, blitt skannet inn i bildedatabasen og 23.514 bilder er teksten. Det har også vært stor etterspørsel etter våre fototjenester så vel innen fotooppdrag til andre museer, institusjoner og firma som utlån av bilder til eksterne institusjoner og forlag.

Nytt webbasert arkiv- og saksbehandlersystem ble innført 01.01, noe som har lettet framfinningen og saksbehandlingen ved museet.

Bergkunstprosjektet inngår i Riksantikvarens nasjonale bergkunstprosjekt. Etter ti år ble prosjektet avsluttet i 2005, men arbeidet med sikring av bergkunst vil fra 2006 inngå som en del av Riksantikvarens ordinære oppgaver. Den tverrvitenskapelige gruppa i Rogaland arbeidet videre med dokumentasjon samt forskning på forvittringsproblematikk, konserveringsmetoder og forbedrete skjøtselmetoder. Samarbeidet innen bergkunstkonservering med Universitetet i Bergen og Bergen Museum samt oljeboringsfirmaet Halliburton fortsatte. To i prosjektgruppa (hvorav en også i redaksjonen) har

bidratt i «Skjøtselshåndbok for bergkunst», utgitt av Riksantikvaren, og fire har deltatt i det EU-finansierte RANE-prosjektet (Rock Art in Northern Europe). Det har videre blitt holdt omvisninger på bergkunstlokalteter, bl.a. nattsafari i fm. arrangementet Kulturnatt i Stavanger, utført skjøtsel og forebyggende konservering på flere felter i Rogaland og skrevet flere vitenskapelige artikler om emnet.

	2003	2004	2005
Planarkiv/topografisk arkiv			
Registrerte saker	970	795	743
Bildearkiv			
Dias (tilvekst)	1 426	1 229	5 769
Sort/hvitt bilder (tilvekst)	1 023	276	535
Samlet tilvekst	2 449	1 505	6 304
Dias (bestand)	56 057	57 286	63 055
Sort/hvitt bilder (bestand)	163 023	163 299	163 834
Billedatabase (skannede bilder)	43 000	51 862	60 000
Fotoatelier (opptak)	6 360	9 815	7 407
Bibliotek			
Tilvekst	1 100	1 002	1 020
Bestand	42 084	43 086	44 106
Samlinger			
Tilvekst	33	51	35
Bestand	12 146	12 197	12 232
Katalogiseringsrestanser	750	735	735
Magasinrevisjon			
Revisjon (gjenstandsposter)	578	936	1 207

Rådgiver og aktør innen kulturminnevernet

AmS er rådgiver for fylkeskommune og Riksantikvar når det gjelder bestemmelser i kulturminneloven om automatisk fredete kulturminner. Museet skal ivareta de vitenskapelige kilde- og kunnskapsverdiene. Museet behandlet i 2005 23 søknader (19 i 2004) om dispensasjon fra kulturminneloven samt kostnadsfastsetting i forbindelse med krav om arkeologiske undersøkelser. Museet har også gitt råd til Riksantikvaren i 17 dispensasjonssøknader for Stavanger middelalderby (16). I forbindelse med museets arbeid med saksbehandling og arkeologiske undersøkelser ble det registrert 1040 dokumenter i museets journal. Museet har deltatt på landssamlinger og ulike seminarer arrangert for kulturminnevernet.

Nasjonalt senter for konservering

Året har vært et travelt år med store og små prosjekter fra eksterne og interne oppdragsgivere. I beretningsåret er kapasiteten innenfor området redusert pga oppsigelser og sykefravær.

Feltsesongen startet tidlig med utgravninger utenfor Stavanger domkirke, på Torget i Stavanger (1000-årsstedet) og i Holmenkvartalet, og fortsatte hele året. Det er undersøkt og behandlet ca 900 gjenstander, bl.a. fra middelalderutgravningene i byen. Konservering av gjenstander fra Søra Bråde, Stavanger kommune, fortsatte hele året. I tillegg kom en del gjenstander, bl.a. fra utgravninger på Avaldsnes, Karmøy kommune. Det er behandlet til sammen ca 500 arkeologiske gjenstander og tatt ca 250 røntgenfoto i 2005. Konservator har arbeidet mye i felt med opptak av gjenstander. De ferdig konserverte funnene ble vist frem i den årlige utstillingen «Nye funn».

I forbindelse med magasinrevijsjonen er det behandlet ca 40 gjenstander, og tatt 176 røntgenfoto.

På Kongsgård i Stavanger fortsatte rehabiliteringen og restaurering av murverk, trapp og rekkverk. Malerikonservatorer har arbeidet med fargeundersøkelser og vært konsulenter ved rekonstruksjonsarbeid utført av snekker og maler. Vi har videre startet behandlingen av minnetavler, rektorportretter og malerier fra Kongsgård.

I forbindelse med rehabiliteringen av St. Petri kirke, Stavanger kommune, deltar flere av våre konservatorer. Det er også utført konserverings- og smijernsarbeid på

7 Utstein Kloster og veiledningsarbeid i fm. restaurering av musikkpaviljongen i Byparken, Stavanger kommune.

Malerikonservatorene har i beretningsåret utført flere oppdrag utenfor Rogaland fylke, for bl.a. Høgskolen i Agder med tilstandsvurdering og forslag til behandling av 52 «Beat-art»-malerier, Lillesand By- og Sjøfartsmuseum (malerier), Gyland kirke i Flekkefjord

(prekestol), Jorbruksskolen på Stend for Hordaland fylkeskommune (fargeundersøkelser). Arbeidet med konservering av prekestol i Mariakirken i Bergen er påbegynt og vil fortsette i 2006.

Samarbeidsavtalen med Rogaland Kunstmuseum i forbindelse med konservering av malerier fungerer etter hensikten, og flere malerier og rammer er konservert.

Konservatorer har utført konserveringstjenester for flere offentlige og private institusjoner, museer og privatpersoner som f.eks. konservering av rammer, antikviteter, bygninger og annet. AmS har laget det meste av kopiene og rekonstruksjonene til Norgegen historiesenter på Avaldsnes, Karmøy kommune. For en runestein som er deponert i Nærbø kirke, har vi laget fundament i stål.

Senter for landskapshistorie og miljøarkeologi

Utvikling av senter for landskapshistorie og miljøarkeologi har fortsatt i tråd med målsetningene for 2005. Det har vært satset særlig på oppfølging av prosjektsamarbeid med våre samarbeidspartnere NIKU – Norsk institutt for kulturminneforskning og Kulturhistorisk museum ved Universitetet i Oslo (KHM). Omfanget av arbeidet har økt vesentlig fra tidligere år og har et volum på vel 2 mill kr.

Prosjektene er omfattende og berører både sentrale og marginale bosetningsområder på Østlandet. Prosjektene har særlig gitt bedre oversikt over den tidligste jordbruksbosetningen i Øst-Norge og viser til parallelle utviklinger på Sørvest- og Østlandet. Flere større undersøkelser er i ferd med å fullføre feltdelen og er nå inne i arbeidet med å analysere det til dels omfattende innsamlede materialet. I løpet av de kommende årene vil flere bli publisert, og viktige resultater fra det naturvitenskapelige materialet vil bli presentert.

Naturvitenskapelig laboratorium fikk også i år inn mange prøver til behandling. Samarbeidet med KHM, NIKU og Vitenskapsmuseet i Trondheim betyr mange oppdrag, bl.a. behandles prøver fra utgravningsprosjekter som E-6, E-18, Gråfjell, Borge Østre, Ormen Lange og Tempervollen. I tillegg kommer prøver fra våre egne gravninger.

Oversikt

Styret

Styret i 2005 besto av:

Tora Aasland (KKD)

Maiken Ims (KKD)

Georg Førland (KKD)

Jarle Braut (RFK)

Anne Selnes (SK)

Eli-Christine Soltvedt (ansatte)

Marianne Nitter (ansatte)

Personalet

Årsverk ved utgangen av året	2003	2004	2005
Faste	63,5	60,4	55
Midlertidig ansatte	7	7	12
Arbeidsmarkedstiltak	0	0	0
Lærlinger	0,5	0	0
Sivilarbeidere	3	2	2
Årsverk til sammen	74	69,4	69

Årsverkene er fordelt på til sammen 85 personer i heltids- og deltidsstillinger. 70% av de ansatte er kvinner, og vitenskapelig tilsatte utgjør om lag 23 årsverk, museumsfaglig om lag 35 årsverk og administrasjon om lag 11 årsverk. De midlertidige ansatte (herunder vikarer) utgjorde om lag 12 årsverk fordelt på om lag 50 personer, herunder feltpersonalet med 6,7 årsverk fordelt på 26 midlertidig ansatte.

Under er gitt en oversikt over ansatte fordelt på kvinner og menn, heltid, deltid og lederstillinger samt lønn.

	Totalt		Lederstillinger		Øvrige stillinger	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Kjønnsfordeling alle ansatte (i %)	70	30	4	7	65	23
Kjønnsfordeling heltidsansatte (i %)	60	40	6	10	54	30
Kjønnsfordeling deltidsstillinger (i %)	95	5	0	0	95	5
Gjennomsnittslønn (i 1 000 kr) ^{*)}	324	381	455	472	313	352

^{*)} Gjennomsnittslønn per årsverk

AmS er en IA-bedrift (inkluderende arbeidsliv) med målsetting om å føre en inkluderende personalpolitikk som fremmer motivasjon og læreevne og som tar vare på helse og trivsel. Vi har i 2005 nådd IA-målsettingen fra 2002 om 25% reduksjon av sykefraværet i løpet av en fireårsperiode. Som en ytterligere investering i arbeidsmiljø og helse, inngikk AmS i 2005 avtale med bedriftshelsetjenesten Sana AS. De er rådgivere i saker som angår arbeidsmiljø, helse spørsmål og tilrettelegging av arbeidet.

Økonomi

Regnskapet for 2005 har en samlet utgiftsramme på 51 mill. kroner, som er innenfor den tildelte budsjettammen for drift og investeringer.

Post/år	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Lønn	12 694	13 138	15 229	14 868	15 716	16 239
Div.	3 829	3 514	3 370	3 282	3 337	4 481
Husleie mv.	10 482	10 643	10 623	11 138	11 446	11 650
	27 005	27 295	29 222	29 288	30 499	32 370
Oppdrag	16 824	16 671	14 251	12 080	15 762	16 290
Investeringer	2 657	2 740	2 807	2 852	2 259	2 300
Budsjettamme	46 486	46 706	46 280	44 220	48 520	50 960

Sett over de siste årene har driftsinntektene hatt en økning tilsvarende prisutviklingen, mens inntektene fra oppdrag har vært synkende til og med 2003. I 2004 økte oppdragsinntektene i hovedsak p.g.a. to større forvaltningsgravinger utført i medhold av kulturminnelovens § 10. I 2005 fikk museet i tillegg en million kroner over statsbudsjettet til utstillingen «... som i et speil. Kina under keiser Jing Di».

I de kommende årene budsjetterer vi med fallende inntekter fra forvaltningsgravningene. Vi har imidlertid hatt en positiv utvikling i oppdrag fra andre segment, særlig innen naturvitenskap og konservering.

Bygg

AmS disponerer bygg på om lag 9000 kvadratmeter, fordelt på hovedbygg, lager og utleiebolig. Bygget leier vi av Statsbygg som har ansvar for bygg med faste tekniske anlegg. Museet eier selv inventar og utstyr.

Runer

Menneskene har kommunisert ved hjelp av skrift i bare 5000 år. En var først ute i Lille-Asia, Kina og Egypt. Vårt eget alfabet som var en forbedret versjon av først semittiske og så greske bokstaver, spredte seg fra nåtidens Italia for rundt 2700 år siden. Til Norge kom det latinske alfabetet med kristendommen på 1000-tallet e.Kr. Men allerede i løpet av de første to århundrene etter vår tidsregnings begynnelse, for 2000 år siden, kan det ha vært skriftkyndige folk i Norden og da var det runer de brukte.

Runealfabetet blir kalt «fupark» etter de seks første tegnene i rekken av i alt 24. Disse runene var i bruk fra ca. 200 til 600 e. Kr. Det latinske alfabetet har hatt stor innflytelse på utformingen av runene. Det ser vi når vi sammenlikner tegnene fra de to skriftspråkene.

ƿ ð þ ƒ R < X P H † I ǫ ǰ ʝ Y ʒ † B M M † ◊ W X
f u þ a r k g w h n i j p ë r s t b e m l i n g d o

Runeskriften er et fonemisk tegnsystem, dvs. at bokstavene gjengir lyder i språket. På 700-tallet reduseres antall runer til 16.

ƿ ð þ ƒ R Y † † † † † † † † † † † † † † † †
f u þ a r k h n i a s t b m l r

Hovedforskjellen mellom den eldre og den yngre runerekken, utenom at det ble åtte færre runer, er at alle nå bare har en stav, dvs at runene i utgangspunktet har en loddrett strek. Forskjellen i uttale markeres med variasjonene i kvistene som går ut fra den loddrette streken. Årsaken til endringen er ikke helt klarlagt, men grafisk forenkling og nye talemåter har nok påvirket utviklingen.

Hovedformålet med etableringen av runetegnene var ganske sikkert behovet for å utvide den muntlige kontakten, men kunnskapen til runene var i begynnelsen eksklusiv og var omgitt av mystikk. Den som behersket runespråket, fikk et ekstra maktvåpen.

Bruken av runer var på sitt mest intense i perioden fra 950 til slutten av 1000-tallet e.Kr., men ble nyttet samtidig med det latinske alfabetet ennå i mange hundre år, helt til tradisjonen døde ut på 1400-tallet.

I Rogaland kjenner vi til litt over 60 innskrifter med runer, på bautasteiner og steinkors, på gravsteiner, i steinkirker og på forskjellige gjenstander. Som oftest er innskriftene til minne om en avdød eller navnet på skriftmakeren. Funnet som nylig ble gjort på Sande i Sola skapte undring. Et lite middelaldersk blykors med en lang innskrift med bibelske sitater og linjer fra et middelalderdikt ble funnet nedgravd i en jernalders gravrøys (se Frå haug ok heiðni nr. 4, 2000). Utvilsomt var dette kristne symbolet gravd ned i den hedenske graven for å drive ut vonde makter. Året etter ble restene av et steinkors med innskrifasjoner som vi vet sto på Nærheim gamle kirkegård før 1745, gjenfunnet da man rev en grunnmur (se Frå haug ok heiðni nr. 2, 2002).

Den mest særpregete formuleringen med lokal tilknytting er likevel fra en runepinne som ble funnet under utgravningen på Bryggen i Bergen: «Ingebjørg elska meg då eg var i Stavanger». Selv om budskapet er klart, så ligger omstendighetene rundt innskriften i historiens mørke, men med mange muligheter for tolking.

Illustrasjoner:

Forside: Runestein fra Njærheim, Hå k.

1. Runerinnskrift på bein fra Audamotland, Hå k.
2. Fisesøkke fra Reve, Klepp k.
3. Runestein fra Njærheim, Hå k.
4. Blykors fra Bru, Rennesøy k.
5. Blykors fra Sande, Sola k.
6. Blykors fra Bru, Rennesøy k.
7. Tu-steinen fra Tu, Klepp k.
8. Runestein fra Bru, Rennesøy k.

Runer i Rogaland

- Innskrifter med eldre runer
- Innskrifter med yngre runer

Arkeologisk museum
i Stavanger

Peder Klowsgt. 30A, Postboks 478, N-4002 Stavanger
e-post: ams@ark.museum.no,
internett: www.ark.museum.no

ISBN 82-7760-125-5